

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/351125923>

TÜRLERİN ŞÖLENİ 'YALNIZLAR İÇİN ÇOK ÖZEL BİR HİZMET' ROMANINDA HETEROGLOSSİA

Conference Paper · April 2021

CITATIONS

0

READS

5

6 authors, including:

Zehra Ergeç

Kilis 7 Aralık Üniversitesi

12 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

SEE PROFILE

**TÜRLERİN ŞÖLENİ: ‘YALNIZLAR İÇİN ÇOK ÖZEL BİR HİZMET’ ROMANINDA
HETEROGLOSSIA**

THE FEAST OF GENRES: HETEROGLOSSIA IN THE NOVEL ‘THE PERFECT
TREATMENT TO CURE YOUR LONELINESS’

Öğr. Gör. Dr. Zehra ERGEÇ

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türk Dili Bölümü

ORCID NO: 0000-0002-6949-9124

ÖZET

Mihail Mihailoviç Bahtin’in (1895- 1975) tarafından edebiyat eleştirisi sahasına kazandırılan heteroglossia kavramı, hem romanın diğer türlerle bağımlı ortaya koyar hem de romandaki farklı dillere, söylemlere, seslere dikkate çeker. Bahtin’e göre roman, doğası itibarıyla diğer tüm türleri kapsayan ve onları kendi içine alan bir yapıdadır. Heteroglossia, belirli bir ulusun dilindeki farklılıkların romandaki yansımalarını gözler önüne sermeye yardımcı olan bir yöntemdir. Heteroglossianın mevcut olduğu romanlar, türsel karnavallaşmanın izlerini taşır.

Çalışmamızın kuramsal bölümünde Bahtin’in heteroglossia kavramına yer verilmiştir. İnceleme kısmında ise Murat Gülsoy’un ‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’ (2016) adlı romanındaki heteroglot unsurlar açığa çıkarılmıştır. Gülsoy’un söz konusu romanına parodi, pastiş, kolaj, epigraf, anıştırma, gönderme/atıf gibi anlatım teknikleriyle dâhil ettiği görsel, edebî ve edebî olmayan türlerin, romandaki türsel çeşitliliği sağladığı belirlenmiştir. ‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’ romanın, el ilanı, kara sayfa, web sitesi adresi, ölüm raporu, makale, mektup, çeşitli şairlerin şiirlerinden mısralar, başka metinlerden alıntılanan epigraflar ile birbirinden farklı türleri bünyesinde barındırdığı saptanmıştır. Yazar, romanında farklı yaşta, sosyal statüde, eğitim düzeyinde kahramanlara yer verir. Bu durumun romanda çeşitli kesimden insanların dillerin sesi işitilmesine sebep olduğu görülmüştür.

Netice olarak, Murat Gülsoy’un ‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’ adlı eserinin dilsel, türsel ve söylemsel açıdan heteroglot roman kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bahtin, Murat Gülsoy, Roman, Heteroglossia, Karnaval.

ABSTRACT

The concept of heteroglossia, introduced by Mikhail Mikhailoviç Bakhtin’in (1895- 1975) to the field of literary criticism, both reveals the connection of the novel with other genres and calls attention to different languages, discourses and voices in the novel. According to Bakhtin, the novel encompasses and incorporates all other genres by its nature. Heteroglossia is a method that helps to reveal the reflections of the differences in a particular nation's language. Novels in which heteroglossia is present bear the marks of genre carnivalisation. The theoretical section of this study includes Bakhtin's concept of heteroglossia.

In the review section, the study uncovers heteroglot elements in Murat Gulsoy’s novel, ‘The Perfect Treatment to Cure Your Loneliness’ (2016). It was found that visual, literary and non-literary genres that Gulsoy included in his aforementioned novel through narrative techniques such as parody, pastiche, collage, epigraph, allusion, reference/attribution ensured genre

diversity in the novel. It was determined that the novel, ‘The Perfect Treatment to Cure Your Loneliness’, included different genres such as flyer, a black page, a website address, a death certificate, an article, a letter, lines from the poems of various poets and epigraphs quoted from other texts. The author includes heroes of different age, social status and educational levels in his novel. It was seen that this meant the voices of different people and languages from different social sectors are heard in the novel.

In conclusion, it was found that Murat Gulsoy’s ‘The Perfect Treatment to Cure Your Loneliness’ belongs to the category of heteroglot novels in linguistic, genre and discursive terms.

Keywords: Bahtin, Murat Gülsoy, Novel, Heteroglossia, Carnival.

GİRİŞ

Modern hayatın etkileşimli, hareketli ve çoğulcu yapısı, edebî eserlerin söylem, dil ve türsel özelliklerine tesir eder. Modern romanda, gerçekliğin kırılmaya uğraması, onun muhtevasında ve anlatım tekniğinde değişimlere gidilmesine sebep olur. Modern roman, gerçeğin çoğulluğunu ve çeşitliliğini yansıtacak biçimde çokdilli ve çoksesli bir yapıya bürünür. İdeolojinin edebî eser üzerinde derin etkisi olduğuna inanan Bahtin, sosyal gerçekliğin, ilişkilerin, iletişimin ve değer yargılarının romanı şekillendirdiğini belirtir. Ona göre roman, farklı birçok türü, dili ve söylemi içinde yaşatabilecek melez bir türdür. Romanın bu niteliğini ‘heteroglossia’ terimi ile açığa çıkarır. Bahtin, heteroglossiayı “belli bir ulusal dil içinde var olan biçemlerin ve söz türlerinin katmanlaşması ve çatışmaya girmesi” şeklinde tanımlar (Bahtin, 2001: 47). Heteroglossianın tarihsel süreçte nasıl ortaya çıktığından şöyle söz eder: “Antik Yunan toplumunda, herkes tarafından paylaşılan bir dil ve ideolojik bütünlük, yani monoglossia söz konusudur. Roma imparatorluğu ve Ortaçağ, tek bir toplumda farklı doğal dillerin, esas olarak Latince’yle halk dillerinin birlikte var olduğu, bir dilin kendini başka bir dilin gözleriyle gördüğü bir poliglossia ortamı yaratır. Rönesans sonrası modern toplumda ise doğal, ulusal dil düzeyinde bütünleşme, türler ve biçemler düzeyinde ayrışma, yani heteroglossia gerçekleşir” (Bahtin, 2001: 17). Bahtin’e göre tarafsız sözcük ve biçimin varlığı mümkün değildir. Sözcük amaç, niyet ve vurgularla işlendiği için kimseye tamamen ait olamaz. Dildeki her sözcük ötekenden bir iz taşır: “Konuşucu sözcüğü kendi amacıyla, kendi vurgusuyla doldurduğunda, sözcüğü kendi anlamsal ve anlatımsal niyetine uyarlayarak temellük ettiğinde sözcük ‘kişinin kendisinin’ olur. Bu temellük anının öncesinde, sözcük nötr ve gayri şahsi bir dilde var olmaz (sonuçta, konuşucu sözcüklerini bir sözlükten seçip almaz!) başka insanların ağızlarında, başka insanların bağlamlarında, başka insanların amaçlarına hizmet ederek var olur” (Bahtin, 2001: 71). Bahtin “iletişim koşullarıyla sıkı sıkıya bağlı olmasından dolayı sözün doğasının bireysel değil, toplumsal olduğunu savunur” (Voloşinov, 2001: 36). Dil, canlı ve gelişmekte olduğu müddetçe dilin katmanlaşması ve derinleşmesi de devam eder.

Heteroglossia, merkezci güçler (yani, yaşamın akışını düzenleyip kalıplara sokarak bütünleştiren güçler) ve merkezkaç güçler (yani, merkezleşmeden kaçan,

bütünselleştirilemeyen ve sabitlenemeyen dilsel ve anlamsal ögeler) arasındaki farktan oluşur. Dilin merkezci güçlerinin tarifi ‘üniter dil’ tabiriyle ortaya konur. “Her sözce, (merkezci güçleri ve eğilimleriyle) ‘üniter dil’e katılır” (Bahtin, 2001: 48). Bahtin’e göre; heteroglossia, toplumsal yaşam ve tarihsel varoluş yoluyla birçok dilsel, ideolojik ve toplumsal inanç biçimleri yaratır. “Üniter bir dil verili bir şey değildir, esas olarak daima varlığı ileri sürülen bir şeydir -ve dilsel yaşamının her uğrağında, heteroglossianın gerçekliklerinin karşısına çıkarılır” (Bahtin, 2001: 46- 47). Bahtin “dili, toplumsal ilişkilerin ve mücadelelerin anlatımı olarak tanımlar. Dil bu mücadeleyi hem içinde taşır hem de bu mücadeleye maruz kalır” (Voloşinov, 2001: 40). Ona göre roman, dildeki bu çatışmayı ve katmanlaşmayı en iyi yansıtan türdür.

Epik türlerin aksine roman birçok türü yapılarını bozmadan bünyesine dâhil edebilir. Romanın bu yönü, onu diğer türlerden ayıran en belirgin özelliğidir. “Romanda edebî dil kendi çok dilli doğasının kavranışı için bir organa sahiptir. Kendi içinde çok- dillilik, romanda ve roman sayesinde, kendi için çok-dillilik olur: diller diyalojik olarak karşılıklı bağıntılıdır ve birbirleri için var olmaya başlarlar (aynen bir diyalogdaki karşılıklar gibi). Tam da roman sayesinde diller karşılıklı olarak birbirlerini aydınlatırlar, edebî dil birbiri hakkında bilgi sahibi ve birbirini anlayan dillerin diyalogu hâline gelir” (Brandist, 2011: 186). Her söylem türünün kendine özgü dili ve biçimi vardır. Türler “bölünmüş dünya görüşlerinin ve ayrılmış söylemlerinin ürünüdür” (Parla, 2013: 52). Dolayısıyla farklı türleri kendine dâhil eden roman ayrı ideoloji, görüş, ve söylem biçimlerini de bünyesinde toplar.

‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’ Romanının Özeti

Murat Gülsoy’un sekizinci romanı olan Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet, 2016 yılında yayınlanır.

Öğretim üyesi olan Mirat Alsan, bölüm başkanı Mehmet Tonguç’un eleştirileri yüzünden, emekli ayrılmak zorunda kalır. Ancak bu durum onu büyük bir çıkmaza sürükler. Hayatında değişiklik yapmaya karar veren Mirat, babasından yadigâr ceketten kurtulmaya çalışırken genç bir erkek ona JANUS’un broşürünü verir. JANUS şirketi, ölen kişilerin zihinlerini kırk sekiz saat içinde yaşayan insanların zihinlerine aktaran bir sisteme sahiptir. Mirat, yalnızlığına çare olabileceğini düşündüğü için Janus’a gider. Esra’nın JANUS için kaydedilen videosunu izleyen Mirat, ona hayran kalır. Zihninin içine genç ve neşeli bir kadın olan Esra’yı almaya karar verir. Yapılan transferle birlikte Esra’nın tüm anıları Mirat’a aktarılır. Böylelikle Esra, Mirat’ın zihninde yaşamaya başlar. Esra, birlikte motosikletle gezerken kaza yaptığı sevgilisi Tuncay’ı merak eder. Mirat’ın da yardımıyla Tuncay’ın bitkisel hayatta olduğunu öğrenir. Esra, makinaya bağlı yaşayan Tuncay’ı öldürmesi ve onu da zihnine alması konusunda Mirat’ı ikna eder. Tuncay’ın zihni de Mirat’ın zihninde yaşamaya başlar.

Ancak Tuncay, Mirat’ın kişiliğini değiştirip kendine benzetir. Mirat, giyim tarzını değiştirir, motor kullanır, dövme yaptırır ve çapkın bir adam olur. Emekliliğini kutlamak için verdiği partiye üniversiteden eski mesai arkadaşlarını davet eder. Bu partide, Mehmet Tonguç’la ilişkisi olduğu iddia edilen asistanı Tülin vardır. Mehmet’ten intikam almak isteyen Mirat, o gece Tülin’le birlikte olur. Mirat’taki bu değişimleri fark eden Esra, Tuncay’la kavga eder.

Esra, onun Mirat'ın kişiliğini yok etmesine engel olmak ister. Fakat Mirat kendi anılarını unutmaya başlar. Bunun üzerine Esra, Tuncay'ın dâhil olmadığı bir anıda Mirat'la konuşur. Ona JANUS'un verdiği kumanda ile kendilerini susturmasını önerir. Buna engel olmak isteyen Tuncay, Mirat'ı kumandayı klozete atması noktasında ikna eder. Böylece Esra ve Tuncay Mirat'ın zihninde yaşamaya devam eder. Bir motosiklet kazası geçiren Mirat, hastaneye kaldırılır. Mirat'ın kardeşi Sema abisini ölüme sürükleyen değişikliklerin sebebinin peşine düşer. JANUS'tan şüphelenen Sema, bu işlemi onların gerçekleştirdiğini anlar. İnsanların hayatıyla oynayan JANUS'a büyük bir operasyon düzenlenir ve şirketin üst düzey yetkilileri tutuklanır. Hafızasındaki boşlukları tamamlayamayan Mirat ise Esra ve Tuncay'ı zihninin derinliklerine gömerek, zihnindeki büyük boşluklarla yaşamına devam eder. Roman, Gerard de Nerval'in intiharı ile sona erer.

'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' Romanında Heteroglot Unsurlar

'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' romanında birden çok tür yer alır. Roman, Borges'e yazılmış bir mektupla başlar:

“Sevgili Borges,

Biz seni ilk okuduğumuz zamanlarda İspanyolca nasıl telaffuz edileceğini bilmediğimiz için adını 'g' harfine bastıra bastıra söyler, en ufak bir kuşku duymadan seni kendimizden sayardık. Jorge...”(Gülsoy, 2019: 174).

Mektuplar, çoğunlukla kişinin gündelik yaşamını ve iç dünyasını yansıtır. Mektup yazarları, mektupların bir dış okur tarafından okunacağını bilincinde olarak mektubunu oluşturur. Bu sebeple mektuptaki söylem çift seslidir (Bahtin, 2004: 280-281).

Romanda, Kur'an- Kerim'de geçen Nur suresine gönderme yapılır: “Arap tarihçinin inandığı dinin kitabında zaman zaman kullanılan ifadeye başvurarak söylersek 'bu anlattıklarımızda gören gözler için türlü ibretler vardır” (Gülsoy, 2019: 21). Böylelikle kutsal olan ve olmayan söylem aynı düzlemde bir araya getirilir. Bu durum, karnavalın her türlü zıtlığı bir arada tutabilen yapısıyla örtüşür. 'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' romanı, çeşitli türleri içine alması sebebiyle karnaval meydanı niteliğindedir.

Romanda, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'Ne İçindeyim Zamanın' başlıklı şiirinden mısraya yer verilir: “Ne içindeyim zamanın ne de büsbütün dışında” (Gülsoy, 2019: 18). Ayrıca Ahmet Oktay'ın intihar ederek yaşamını yitiren Beşir Fuad ve Nerval için yazdığı şiir de yer alır:

“Şiirin altında otopsi raporu:

İki'yim yakalandım sokakta çırılçıplak

Ve giydirildim başkalarının sözleriyle.

Ah! Karanlığa giren görür beyazı ancak, Hangisiyim?

Biliyorum kimin gözleriyle?

Ne yapsak silinmiyor ruhtan geçmişin izi

Yaşamak kadar ölüm de çağırıyor bizi,

Geçiyorum sokağı fenerle konuşarak

Hem yaşamın imidir hem ölümün her fener” (Gülsoy, 2019: 174).

Böylelikle nesre ait olan roman türüne nazma ait olan şiir türü dâhil olur. Romandan farklı biçim ve söyleme sahip olan şiir türünün bu şekilde kullanımını romanı zenginleştirir.

‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’te, edebî türler içinde yer almayan ölüm belgesine yer verilir:

“MORG KAYDI

Giriş tarihi : 26 Ocak 1885

Adı, soyadı : Labrunie, Gerard de Nerval deniliyor

Cinsiyeti : Erkek

Yaşı : 47

Doğum yeri : Paris (Seine)

Medeni hali : Bekâr

Mesleği : Edebiyatçı

Giyim/eşya : Siyah ceket, siyah yakalık, gömlek, flanel yelek, gri yeşil pantolon, kızıl çoraplar, boyalı ayakkabılar, siyah şapka

Ölüm biçimi : Asılma

İntihar ya da cinayet : İntihar

Ölüm nedeni : Bilinmiyor

Gözlem : Morga kaldırılmadan önce tanındı. Cesede Edebiyatçılar Derneği sahip çıktı.” (Gülsoy, 2019: 174).

Resmî belge niteliği taşıyan metinler ile edebî eserin dili ve üslubu arasında büyük bir ayrım mevcuttur. Belge özelliğindeki metinlerin dili daha kuru ve yalındır. Romanda bu iki farklı söylem biçimi kullanılarak romanın türsel düzeyde karnavallaşmasına imkan tanınmıştır.

‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’te Neval’e göndermede bulunulur: “Kitapta özellikle yazarın “Sonsöz” diye ayırdığı bölümde Nerval’in Aurélia adlı eseri üzerinde büyük oranda metinlerarası unsur bulunur. Yazar, eserinin çoğu yerinde yeniden üretime başvurmuş bu kısımda neredeyse Aurélia’yı kendi hisleriyle yeniden yaşamış ve yeniden yazmış gibidir. Nerval’in eserindeki kişi ve olay şablonunu alıntılarla bir yeniden üretim yapmış hem de kendine ait kısımlarda onun üslubunu pastiş ederek yeni bir metin oluşturmuştur” (Kalem, 2018: 61). Dolayısıyla her iki kitap arasında diyalojik ilişkinin varlığı söz konusudur.

Yazar ‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’ romanın bünyesine görsel türleri de dâhil eder. Romanda, kolaj tekniğiyle Janus adındaki şirketin el ilanına tam sayfa yer verilir:

(Gülsoy, 2019: 27).

Janus adındaki şirketin el ilanının arkasındaki Janus adındaki şirketin kurulma amacını kısaca açıklayan bir yazı da romana dâhil edilir:

“sorularınızın cevaplarını merkezimizden bizzat
yanıtlayalım.

Gelin bir kahvemizi için bize kulak verin...

Bugün yalnızlığın son günü olabilir” (Gülsoy, 2019: 29).

Böylelikle reklam söylemi romanın bünyesine katılır.

‘Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet’te, Mirat’ın zihninin karanlığını vurgulamak amacıyla arkalı -önlü tamamen kara bir sayfaya yer verilir:

(Gülsoy, 2019: 137- 138).

Yazar, yaşanan kötü günlerin unutulmaması için bu yola başvurduğunu belirtir (Gülsoy, 2019: 203). Bu kapkara sayfanın acı alayla, edebi oyunlarla ve şakalarla dolu eski bir kitaptan alındığını söyler (Gülsoy, 2019: 204).

Mirat'ın sosyal medyada son yazdığı twit romanda kullanılır: "Yazın en sıcak gecesiydi ve eski şarkılar dinliyorduk. Hep aynı şarkıyı... <http://www.youtube.com/watch?v=aDbHjczSRAk>" (Gülsoy, 2019: 161). Böylece sosyal medya dili ve söylemi romana iştirak eder.

Gülsoy, romanda Mirat, Esra, Tuncay, Mehmet Tonguç, Tülin ve Sema başta olmak üzere farklı dile ve söyleme sahip kahramanlara yer verir. Bu kahramanların her birinin kendi sesi vardır. Dolayısıyla romanın, çokselsli ve çokdilli bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Çalışmada, Murat Gülsoy'un 'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' (2016) adlı romanındaki heteroglot unsurlar ortaya konmuştur. Nesir, nazma göre daha kapsayıcı bir niteliğe sahiptir. Nesir türleri içinde ise roman, diğerlerine göre bünyesinde birçok farklı türü barındırdığı için daha kuşatıcı bir yapıya haizdir. Gülsoy'un söz konusu romanında görsel, edebî ve edebî olmayan türlere yer verilmiştir. 'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' romanın, el ilanı, kara sayfa, web sitesi adresi, ölüm raporu, makale, mektup, çeşitli şairlerin şiirlerinden mısralar, başka metinlerden alıntılanan epigraflar ile birbirinden farklı türleri bünyesinde barındırdığı saptanmıştır. Böylece romanda türsel zenginlik sağlanmıştır. Murat Gülsoy, çalışmaya konu edilen romanında apayrı türleri bünyesine toplayarak okura türsel şölen sunmuştur.

Gülsoy, romanını farklı sosyal statüde, yaşta, eğitim düzeyinde kahramanlarla kurgulamıştır. Bu durumun, çeşitli kesimden insanların dillerinin ve sesinin işitilmesine sebep olduğu tespit edilmiştir.

Murat Gülsoy'un 'Yalnızlar İçin Özel Çok Özel Bir Hizmet' adlı eserinin türsel, dilsel ve söylemsel açıdan 'heteroglot roman' sınıfında yer aldığı sonucu çıkarılmıştır.

KAYNAKÇA

Bahtin, M. M. (2001). Karnavaldan Romana. (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bahtin, M. M. (2004). Dostoyevski Poetikasının Sorunları. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.

Bahtin, M. M. (2005). Rabelais ve Dünyası. (Ç. Öztekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Brandist, C. (2011). Bahtin ve Çevresi Felsefe, Kültür ve Politika. (C. Soydemir, Çev.). Ankara: Doğubatı Yayınları.

Gülsoy, M. (2019). Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet. İstanbul: Can Yayınları.

Kalem, G. N. (2018). Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet Romanında Metinlerarası Unsurlar. Söylem Filoloji Dergisi, 3 (1), 50-65.

Parla, J. (2013). Don Kişot'tan Bugüne Roman. İstanbul: İletişim Yayınları.

Voloşinov, V. N. (2001). Marksizm ve Dil Felsefesi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

